

BESEDE O ZEMLJINOJ PROŠLOSTI
– KNJIGA DRUGA

OD ISTOG PISCA

MRAČNA ŠUMA

TRILOGIJA *BESEDE O ZEMLJINOJ PROŠLOSTI*

PROBLEM TRI TELA
MRAČNA ŠUMA

LIJU CISIN

S kineskog preveo
Bojan Tarabić

■ Laguna ■

Naslov originala

刘慈欣
黑暗森林

Copyright © 2008 by 刘慈欣 (Liu Cixin)
Serbian translation rights authorized by China Educational
Publications Import & Export Corporation Ltd.
All rights reserved.
Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

MRAČNA ŠUMA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Prolog

Mrav je već zaboravio svoj stari dom. Možda je Zemlji potopljenom u sumrak i zvezdama što tek izviruju taj neznatni tren prohujao u magnovenju, ali je za mrava bio vekovečan. Njegov svet je tokom minulih dana izobražen i izvrnut. Tlo je nekuda odletelo, ostavljajući samo širok i dubok jarak, koji je docnije iznova popunjavan zemljom što pada u nanosima poput kiše. Sa druge strane bezdana štrčao je venac crnih vrhova – takve stvari bejahu česte u ovom prostranom kraljevstvu – tlo uzleće pa se vraća, jaruge razjapljuju čeljusti, pa se zatim site najedu zemlje. Jedini nemi svedok rušilačkih promena je izrovareno kamenje što izviruje ka suncu. Tako je u suton jednoga dana mrav zajedno sa stotinama sabrača poneo poslednju preživelu kraljicu na ustoličenje u novom carstvu. Sadašnja poseta bivšem staništu dogodila se slučajno, prilikom potrage za hranom.

Prišao je neprikosnovenim vrhovima i antenama osetio njihovu nebudernost. Istovremeno je doznao da je površina, premda tvrda i klizava, nešto uz šta se mogao popeti. Peo se bez posebne svrhe, prateći drhturenje tananog nervnog sistema. Međutim, ubrzo je shvatio da podrhtava ceo svet. Strujanje se osećalo u svakoj vlati trave i kapi rose, oblutku neba i vasionskoj zvezdi. Podrhtavanje je bespredmetno, ali se između jalovih treperenja naziralo osvrhovljenje.

Osećajući sve jače drhtaje, mrav je prosudio da se ka njemu valja neko divovsko biće. Odlučio je da ne haje i nastavio da taljiga uz strminu. Na mestu gde se masiv sastavljao sa zemljom, u desnom uglu, nalazila se paukova mreža – mrav je dobro znao o kakvom kutku je reč. Mudro je zaobišao lepljive niti i pauka što vreba u potaji, s nogama ispruženim tako da upiju i najsitniji dodir. Pauk i mrav osetiše uzajamno prisustvo, ali taj susret prođe u tišini – tako je bilo još od pamtiveka. Drhtaji se baciše u vrtoglav krešendo, pa potom uminuše. Mastodontsko biće doseglo je vrhove uz koje je mrav trudbovao. Bilo je neuporedivo veće od njega i zaklanjalo gotovo čitav svod. Mravu ova bića nisu bila nepoznata, premda je o njima znao tek nekoliko činjenica: znao je da su živi, da se često smucaju unaokolo, kao i da su tesno povezani s nastankom novih masiva i pojavom udubina.

Nastavio je da se penje osećajući da mu džinovi nisu pretnja – tako barem biva, osim nekoliko izuzetaka. Pogledao je ka podnožju planine i video kako orijaško biće kida paukovu mrežu i baca je međ busenje. Nakon nasilnog čina div nežno spusti cveće podno planinskog masiva.

Utom se javiše nove vibracije – sve bliže i izraženije. Mrav primi k znanju da drugo živo biće od istoga soja prilazi vrhovima, a potom nabasa na šupljinu u površini po kojoj se peo. Udubljenje je imalo grublju teksturu i drukčiju boju – pepeljastobelu. Pratio je usek jer izbrazdan teren beše pogodan za uspon. Na oba kraja nalazila se uža tranšeja iz čijeg se središta uzdizala središnja derina, što na vrhu skreće pod okomitim uglom. Kada se konačno domogao glatke, crne površine, mrav je stekao utisak o kakvoj se prepreci radilo – pepeljastobela useklina imala je sledeći oblik – „1“.

Onda se veličina bića koje se gordi nad masivom prepолоvila, tako da je div gotovo bio jednak s najvišim vrhom. Očigledno je poklekao jer se iza njega sada video stidljiv komad zagasitog zvezdanog neba. Džinovsko oko pažljivo je motrilo na gudure preko kojih se peo mrav, i on zastade razmišljajući da li da se usudi i progmiže kraj divovog vidokruga. Umesto toga, odlučio je da promeni pravac i uputio se paralelno, čime je ubrzo nabasao na novu

uvalinu, osetivši ponovo čari pentranja. Boja useka podsećala ga je na jajašca što okružuju njihovu kraljicu. Pratio je brazdu bez oklevanja i ubrzo shvatio da je složenija od prethodne. Sastojala se od kruga i oštре okuke. Proces koji se odvijao u njegovom umu ličio je na sakupljanje informacija koje su prosto lebdele u vazduhu. Mrav je prateći miomirise mogao lako da pronađe put do kuće. Moždani mehanizam ovoga puta nije zatajio, zemljana šara uobličena je u figuru – „9“.

Klečeće biće oglasi se gromorom koji je prevazilazio mravljive sposobnosti poimanja: „Biti živ – to je pravo čudo, ako čovek to ne razume, šta mu daje za pravo da traga za tajnama univerzuma?“

Biće načini zvuk nalik vetru što duva kroz travu i ustade.

Mrav nastavi putešestvije i naiđe na treći bogaz. Pomislio je da se ovog puta radi o vertikalnoj brazdi, dok nije skrenula u otprilike ovakav oblik – „7“. Mravu se takva skretanja nisu dopadala, jer su obično podrazumevala opasnost ili nadolazeću bitku.

Buka koju je stvaralo prvo biće prekrila je ostale vibracije i mrav tek sada shvati da je drugo biće takođe stajalo pred nizom brazdi. Čak i on, tako majušan, shvati da je drugo biće krhkije. Imalo je bele dlake i bilo skoro upola manje od parnjaka. Bele vlasi jasno su se videle naspram nebeskog svoda. Mravu se učini kako bele vlasi nesumnjivo imaju veze s nebrojenim zvezdama.

„Profesorko Je... i vi ste tu?“

„Beše li ti Mali Luo?“

„Da, ja sam, Luo Ći. Išao sam u srednju sa Jang Dong, a vi ste svratili da...“

„Eto, ko bi rekao da će mi ovo mesto prirasti srcu. Autobusom se brzo stiže, pa u poslednje vreme često ovuda šetam.“

„Moje saučešće.“

„Oh, prošlost pusta...“

Mrav pokuša da se uspenje, ali ubrzo upade u još jednu udubinu, istovetnu poput one u kojoj se našao pre usekline oblika „7“, pa zagniza niz zavojak u ponovljenoj figuri „9“, koja mu se više dopadala od ostalih, iako nije baš znao zbog čega. Posedovao je tek jednoćelijski osećaj za estetiku, ali je jasno osetio kako

zadovoljstvo u njemu raste dok prolazi kroz čarobne kutke oblika „9“. Uživao je u primitivnoj sreći. Evolucija nije bila naklonjena začecima mravlje estetike, iste oseće gajio je odvajkada i negovaće ih još milionima godina.

„Ah, Mali Luo, Dongdong je često pričala o tebi. Ti se beše baviš astronomijom?“

„Nekad bilo, sada predajem sociologiju na vašem starom fakultetu, primili su me nakon vaše penzije, pa se nismo susreli.“

„Sociologiju? Pa ti to baš iz krajnosti u krajnost.“

„Dongdong je uvek govorila da me ne drži mesto.“

„More, nije se šalila kad je rekla da si pametan.“

„Pre bih rekao bistar, nisam ja ni prići Jang Donginom nivou. Astronomija je za mene uvek bila gvozdена greda – ma gde bušio, železo nije htelo da popusti. U poređenju s tim sociologija je tek komad šperploče – računao sam kako je negde dovoljno tanka da je probijem pesnicom. Lakše mi je da se petljam s njom.“

U nadi da će naići na još jedan blagotvorni oblik „9“, mrav nastavi da se kreće horizontalno, ali prva struktura koju je susreo beše položena i duža od oblika „1“, bez ikakvih manjih useklina na krajevima. Izgledala je krajnje prosto: „–“.

„Nemoj tako, pričamo o svakodnevnom životu, ne mogu svi biti kao Dongdong.“

„Ma ja sam previše plahovit i uopšte nisam ambiciozan.“

„Dozvoli mi jedan predlog: zašto ne bi izučavao vasijsku sociologiju?“

„Vasijsku sociologiju?“

„Naziv sam nasumice odabrala. Pretpostavimo da su po vasijski rasejane velike civilizacije, pregršt kultura što žive na zvezdama koje se daju opaziti. Sve te civilizacije zajedno sačinjavaju nepregledno kosmičko društvo – predmet izučavanja vasijske sociologije.“

Mrav nije mnogo odmakao, još uvek je gajio nadu da će posle „–“ uslediti dopadljivi usek „9“, ali ga umesto toga sačeka oblik „2“, koji je započinjao ugodnom krivinom, ali se završavao oštro

poput užasnog kazamata „7“. Takva mesta slute na nesreću. Nastavio je dalje do sledeće uvaline i otkrio da se radi o zatvorenoj strukturi „0“, koja je isprva obećavala poput „9“, ali se posle izmetnula u zamku. Životu je ležernost preko potrebna, ali poželjno je imati pravac, ne valja se stalno vrteti ukруг – mrav je to znao. Premda su ga čekale još dve brazde, on odjednom izgubi interesovanje i odluči da pođe naviše.

„Ali... ali trenutno znamo samo za našu civilizaciju.“

„I baš zato se niko toga nije dosetio – eto ti prilike.“

„Zanimljivo, molim vas nastavite...“

„Mislim da je to idealan način da spojiš dve nauke, matematička struktura vasijske sociologije neuporedivo je jasnija od one koja vlada unutar ljudskog društva.“

„Otkud vam to?“

Je Venđije pokaza ka nebesima. Sumrak se još uvek držao na zapadu, pa su se zvezde i dalje mogle uočiti. Bilo je lako zamisliti kako je svod izgledao pre samo nekoliko trenutaka – plavi bezdan koji je odlazio netragom. Podsećao je na mermerni kip sa licem na kome caruju oči bez zenica. No sada su uprkos manjem broju zvezda slepe oči oživele – bezdan je ispunjen, a univerzum je povratio vid. Sićušne zvezde iskrile su srebrnim sjajem koji je otkrivao Tvorčevu teskobu. Taj bezvremeni kosmički vajar kao da beše uznik više sile, primoran da kosmosu podari zenice, istovremeno strepeći da će mračni ponor utom i progledati. Posledica uravnoteženja između želje i straha učinila je da zvezde uvek deluju majušno naspram mračne nepreglednosti kosmosa – bio je to igrokaz koji poziva na opreznost.

„Pogledaj zvezde, svaka od njih tek je jedna tačka. Daljina filtrira činioce haosa i nasumičnosti iz složenih matrica civilizovanih društava, kako bi svako od njih moglo biti uzeto kao matematički referentna vrednost kojom se lako može baratati.“

„Ali, profesorko Je, vasijskoj sociologiji nedostaje konkretan predmet proučavanja, nemoguće je sprovesti relevantne eksperimente i istraživanja.“

„To samo znači da će konačan rezultat tvog rada biti čista teorija. Baš kao i u Euklidovoj geometriji, postavićeš nekoliko prostih aksioma koji će postati temelj opšteg teorijskog sistema.“

„Profesorko Je, to zaista zvuči zanimljivo, ali kakvi su aksiomi vasijske sociologije?“

„Prvi aksiom glasi: preživljavanje je nasušna potreba svake civilizacije; drugi je: civilizacije se neprestano šire i rastu, ali zbir materije u kosmosu ostaje isti.“

Mrav ne beše odmakao mnogo pre nego što mu postade jasno da iznad njega postoje mnoge uvaline koje zajedno tvore zakuljene staze nekog lavirinta. Njegov rod beše osetljiv na oblike i mrav je bio siguran da će proključiti zagonetku kroz koju se kretao. Međutim, tanani nervni sistem odlikovao se isposnim kapacitetom za čuvanje sećanja i mrav ne oseti žal za oblikom „9“. Njegovo pamćenje sadržalo je mali broj večno pohranjenih stvari, to su mahom bili genetski utkani pojmovi u pregratku poznatom kao instinkt. Nakon što je ispraznio memoriju, mrav se dade u istraživanje lavirinta. Krivudao je po zavojinama, a onda se u skromnoj svesti ukaza kineski karakter *mu* – „墓“ u značenju grob, premda mu je ta činjenica ostala nepoznata. Sledeća brazda bila je divna izvijena štrafta, podsećala ga je na abdomen uginulog cvrčka čije je ostatke nedavno otkrio. Novo obličje bilo je jednostavnije od prethodnog i mrav ga je za tili čas vizualizovao: *zhi* – „之“ što predstavlja prisvojnu rečcu. Odatle je krenuo uvis i otkrio dve usekline. Prva se sastojala iz dva dela – prvi je mogao biti cvrčkov trbuh, a drugi je ličio na dva istovetna traga u obliku kišne kapi. Zajedno su tvorili znak *dong* – „冬“ čije je značenje bilo – zima. Druga useklina bila je raščlanjena u dve naizgled složene celine koje su skupa obrazovale reč *jang* – „杨“ koja stoji u značenju – topola. Od čitavog niza koji se završavao sa Jang Dong, mrav tokom ostatka putešestvija zapamti samo poslednji oblik. Prethodne vinjete preko kojih je premileo utonule su u zaborav.

„Sa stanovišta sociologije, ti aksiomi se zaista dobro drže, međutim izustili ste ih tako brzo kao da odavno radite na njima“, reče Luo Ći sa prizvukom iznenađenja u glasu.

„Provela sam pola života razmišljajući o tome, samo nikada ni sa kim nisam načela tu temu. Ni sama ne znam šta da kažem... ah, tako je! Da bi od ovih aksioma sastavio grubu skicu vasijske sociologije, potrebna su ti još dva izuzetno bitna koncepta: niz sumnji i tehnološki bum“, započe Je Vendije.

„Veoma intrigantni činiooci, možete li mi malo detaljnije kazati o čemu je reč?“

Je Vendije baci pogled na sat. „Nažalost, nemam vremena, no ne brigaj, pametan si ti – kašće ti se samo. Pođi od ta dva aksioma i ko zna, možda postaneš Euklid vasijske sociologije!“

„Profesorko, nisam ja Euklidu ni do kolena, ali pamtiću vaše reči, a možda nekad svratim na konsultacije.“

„Bojim se da za to neće biti prilike. Bilo kako bilo, nemoj ti mnogo da lomiš glavu, bitno je da sam ja ispunila svoju dužnost. U redu, Sjaoluo*, morala bih polako da krenem.“

„Čuvajte se.“

Je Vendije se stopi sa sumrakom i pođe na svoj poslednji sastanak.

Mrav nastavi da se penje i ubrzo nabasa na okruglo jezerce sa opnom preko koje se moglo kretati. Plavetnilo koje je svetlucalo sa unutrašnje strane klizave membrane nije poticalo od vode, već od neuporedivo složenijeg prizora. Znao je da njegov sićušni nervni sistem nije u stanju da sačuva ovakav prikaz, ali je nejasna slika izazvala prijatnu draž u primitivnom jednočelijskom estetskom atrijumu, baš kao i zaboravljeni oblik „9“. Istini za volju, postojao je deo prizora koji je mrav raspoznavao, a to je par očiju, jer one su donosile opasnost. Međutim, ovog puta se nije brinuo, znao je da su ove oči lišene života. Zaboravio je kako je divovsko biće po imenu Luo Ći u tišini klečalo i posmatralo baš te oči. Prešao je jezerce i ispeo se na vrh masiva. Mrav se nije plašio visine, pa pogled s vrha na njega nije ostavio poseban utisak. Vetar ga je bezbroj puta znao baciti i sa mnogo vrletnijih mesta, ali je mrav

* U kineskom jeziku nadimak se najčešće formira tako što se ispred jednog sloga doda reč *siao* koja ima značenje *mali*, pa tako Je Vendije Luo Ćija oslovljava sa Sjaoluo, što znači mali Luo. (Prim. prev.)

uvek uspevao da prođe nepovređen – ipak, ta neustrašivost učinila ga je neosetljivim na visinske lepote.

U podnožju masiva pauk koga je Luo Đı otresao iznova je pleo mrežu. Ispeo se po uglačanoj crnoj steni, izlučio svetlucavu nit i spustio se do zemlje poput klatna. Još tri takva zamaha i završiče kostur mreže. Mreža se mogla raspasti nebrojeno puta i on bi je svaki put obnovio. U tom činu nije bilo muke i očajanja, nije bilo ni sreće – pauk je tako trudo bio otkad je sveta i veka.

Luo Đı je neko vreme stajao u tišini i otišao. Nakon što su vibracije utihnule, mrav je sišao niz strminu i požurio ka mravinjaku kako bi sabraći dojavio lokaciju mrtve bubašvabe koju je usput otkrio. Na nebu su se zvezde pribijale jedna uz drugu. U podnožju uglačane planine pauk i mrav mimoidoše se u tišini. Osetili su uzajamno prisustvo, ali ne i potrebu za opštenjem. Mrav i pauk nisu bili svesni da su, od svih civilizacija koje su ikada nastale u kosmosu i od svakojakih stvorova što dišu i hode po Zemlji, oni bili jedini svedoci začetka vasijske sociologije i njenih aksioma.

* * *

Nešto ranije, Majk Evans je u gluvo doba noći stajao na pramcu *Sudnjeg dana*. Zvezdano nebo pretvorilo je Tihi okean u beskranjan komad satena po kome je klizio tanker. Evans je u ovo vreme voleo da razgovara s dalekim svetom. Tekst koji je sofon šarao po njegovoj mrežnjači jasno se isticao naspram pozadine satkane od okeana i noćnog neba.

Tekst: Ovo je dvadeset drugi put da razgovaramo u realnom vremenu. Javile su se poteškoće pri komunikaciji.

Evans: „Da, Gospodaru. Shvatio sam da ne razumete dobar deo materijala o ljudskoj civilizaciji koji smo vam poslali.“

Tekst: Delovi su objašnjeni do tančina, ali nam celina izmiče. Nešto je drugačije. Možda vaš svet poseduje neku dodatnu stvar, a ponekad se čini da mu neka komponenta manjka.

Evans: „Da li se taj višak ili manjak ispoljava uvek u istoj oblasti?“

Tekst: Da. Uistinu, nismo sigurni da li se radi o višku ili manjku.

Evans: „Koja oblast je u pitanju?“

Tekst: Pažljivo smo proučili poslani materijal i došli do zaključka da se srž problema krije u paru sinonima.

Evans: „Sinonima?“

Tekst: Vaš jezik je prepun sinonima i paronima. U porukama koje ste nam poslali na vašem jeziku koji zovete kineski postoje reči kao što su „hladan“ i „leden“, „težak“ i „teretan“, „dugačak“ i „dalek“. Njihov smisao je za nas isuviše sličan.

Evans: „Shvatam. Gospodaru, koji su sinonimi prouzrokovali problem?“

Tekst: „Misliti“ i „govoriti“, na naše iznenađenje, otkrili smo da ta dva pojma nisu sinonimi.

Evans: „Tako je. Ta dva pojma uopšte nisu sinonimi.“

Tekst: Prema našem shvatanju, ta dva pojma bi trebalo da budu sinonimi. „Misliti“ podrazumeva mentalnu aktivnost mislenog organa. „Govoriti“ znači preneti sagovorniku sadržaj sopstvenih misli. Potonja radnja se u vašem svetu postiže promenom vazdušne struje koju proizvode glasne žice. Da li su ove dve definicije tačne?

Evans: „Jesu, ali zar to ne pokazuje da misliti i govoriti nisu sinonimi?“

Tekst: Prema našem shvatanju, to pokazuje da oni jesu sinonimi.

Evans: „Gospodaru, mogu li malo da razmislim o ovome?“

Tekst: Odobreno, svi treba da razmislimo.

Evans je nekoliko trenutaka posmatrao mreškanje talasa, a onda je upitao: „Gospodaru moj, kakvi su vaši govorni organi?“

Tekst: Mi ne posedujemo govorne organe. Naš mozak je u stanju da odašilje misli i mi tako ostvarujemo komunikaciju.

Evans: „Odašiljete misli? Kako je to moguće?“

Tekst: Naš mozak emituje misli u obliku elektromagnetnih talasa svih frekvencija, uključujući i frekvencije koje se za nas nalaze unutar vidljivog spektra. Zahvaljujući tome u stanju smo da razmenjujemo misli na velikim udaljenostima.

Evans: „Drugim rečima, za vas su misliti i govoriti ista stvar.“

Tekst: I zato su sinonimi.

Evans: „Oh... čak i ako je tako, to ne bi trebalo da predstavlja prepreku za razumevanje materijala.“

Tekst: Istina, što se tiče komunikacije i uobličjenja misli razlika zaista nije velika. Obe vrste poseduju mozak koji uz pomoć velikog broja nervnih veza stvara inteligenciju. Jedina razlika je u tome što su naši moždani talasi jači, pa ih naši sagovornici mogu neposredno upiti, bez potrebe za glasovnim opštenjem. To je jedina distinkcija.

Evans: „Moguće je da se veća razlika krije negde između redova, da nam izmiče. Gospodaru, molio bih za malo vremena da porazmislím o svemu.“

Tekst: U redu.

Evans napusti pramac i prošeta se po palubi. Preko ograde je Tihi okean bešumno talasao pod noćnim svodom. Okean je Evansa podsećao na mozak koji se napreže.

Evans: „Gospodaru, dozvolite mi da vam ispričam jednu priču, ali pre toga potrebno je da proverim razumete li sledeće termine: vuk, dete, baka i kuća u šumi?“

Tekst: Svi činioci su lako shvatljivi sem termina „baka“. Znamo da je u pitanju krvna veza među ljudima i da opisuje ženu u poznom dobu, ipak, potrebna su nam dodatna saznanja o prirodi te krvne veze.

Evans: „Gospodaru, to sada nije važno, sve što treba da znate jeste da je baka u veoma bliskoj vezi s decom i da je jedna od retkih osoba kojoj deca bespogovorno veruju.“

Tekst: Razumem.

Evans: „Donekle ću uprostiti priču: Baka je morala nešto da obaví van kuće, pa je ostavila decu nasamo govoreći im da dobro zaključaju vrata i ne otvaraju nikom drugom osim njoj. Baka je u šumi naišla na vuka koji ju je pojeo, obukao se u njenu odeću i pretvarao se da je ona. Došao je do kuće, pokucao i rekao deci: 'To sam ja, vaša baka. Vratila sam se, otvorite vrata.' Deca su odškrinula vrata i videla osobu koja liči na njihovu baku, pa su odlučila da otvore vrata. Vuk je potom ušao i pojeo ih. Gospodaru moj, razumete li priču?“

Tekst: Ni najmanje.

Evans: „Onda sam možda na pravom tragu.“

Tekst: Vuk je sve vreme želeo da uđe i pojede decu, zar ne?

Evans: „Tako je.“

Tekst: Ali se upustio u konverzaciju sa decom?

Evans: „Jeste.“

Tekst: To je ono što ne razumemo, ako je hteo da ostvari naum, bolje da uopšte nije razgovarao sa decom.

Evans: „Zašto?“

Tekst: Zar to nije očigledno? Čim bi se vuk upustio u razgovor, deca bi spoznala da je došao sa namerom da ih pojede i ne bi otvorila vrata.

Evans (nakon duže pauze): „Shvatam, o Gospodaru.“

Tekst: Šta tu ima da se shvata? Zar izrečeno nije jasno samo po sebi?

Evans: „Vaše misli su potpuno ogoljene i ne možete ih skriti od spoljašnjeg sveta.“

Tekst: Otkud se misli mogu sakriti? Takva ideja je prosto nemoguća.

Evans: „Hoću da kažem, vaše misli i sećanja izložene su poput javno izložene knjige, nalik na filmsku projekciju na trgu ili ribicu u akvarijumu od prozirnog stakla. Sasvim otkrivene, vaše misli se mogu u trenu prozreti. Eh, ne znam, možda vam nešto od izrečenog nije baš jasno...“

Tekst: Razumemo sve, ali zar to nije prirodno?

Evans (posle duže pauze): „Znači tako... Moj Gospodaru, kada vi komunicirate lice u lice, sve što iskažete-pomislite je istina. Ne možete da prevarite, niti da slažete jedni druge, stoga je za vas nemoguće da se upustite u kompleksne mislene strategije.“

Tekst: Ne radi se samo o komunikaciji licem u lice, kadri smo da istovetno komuniciramo na velikim daljinama. „Prevariti“ i „slagati“ su takođe pojmovi koji nam zadaju poteškoće.

Evans: „Kakvo je to društvo u kome su misli prozirne? Kakvu kulturu će iznedriti? Politiku? Svet bez intriga i pretvaranja.“

Tekst: Šta su „intrige“? Šta je „pretvaranje“?

Evans očuta.

Tekst: Ljudski govorni organi su najobičnija evolutivna milostinja, nadoknada za činjenicu da vaš mozak nije u stanju da proizvede dovoljno snažne moždane talase. To je jedna od većih manjkavosti vaše biologije, neposredno prenošenje misli je daleko nadmoćniji vid komunikacije.

Evans: „Nedostatak? Manjkavost? Ne, Gospodaru, grešite. Ovoga puta nipošto niste u pravu.“

Tekst: Zar? Čekaj da razmislim. Oh, ne možeš da nam pročitaš misli, baš šteta.

Pauza je ovoga puta trajala nešto duže. Nakon što je dvadeset minuta proteklo bez ikakve objave, Evans pruži korak od pramca ka krmi, pa isprati jato riba što se praćaka i po okeanu ostavlja srebrnkast trag. Pre nekoliko godina proveo je izvesno vreme na ribarskom čamcu u Južnom kineskom moru, proučavajući kako izlovljavanje utiče na priobalne vrste. Obliznji ribari su lučno kretanje jata nazivali „parada zmajevitih vojnika“, međutim Evansa su podsećale na tekst prošaran po površini vode, koji se nedugo zatim zaista ukazao na njegovoj rožnjači.

Tekst: U pravu si, promislili smo malo o već pročitanim dokumentima, sada su nam neke stvari jasnije.

Evans: „Gospodaru, dug je put do istinske spoznaje ljudske čudi. Ponekad me hvata zebnja od pomisli da je to za vas možda nemoguće.“

Tekst: Tako je, ljude je zaista teško razumeti i tek sad shvatamo zašto je to tako. Imaš pravo...

Evans: „Gospodaru, potrebni smo ti!“

Tekst: Plašim vas se.

Dijalogu je došao kraj. Bio je to poslednji put da je Evans primio poruku sa Trisolarisa. Stajao je na krmi i posmatrao kako se snežnobeli trup *Sudnjeg dana* proteže u noćnoj izmaglici, nalik na vreme što odlazi u nepovrat.

Prvi deo: Zidozornici

TREĆA GODINA RAZDOBLJA KRIZE
Udaljenost trisolarijanske flote od Sunčevog sistema:
4,21 svetlosna godina

Izgleda tako staro.

Beše to Vu Jueva prva pomisao dok je stajao ispred *Tanga*, divovskog broda u izgradnji. Istini za volju, takav utisak stekao je posmatrajući kako se rađa bezbroj sićušnih mrlja na pločama od manganskog čelika, nakon novog zavarivanja korita zaštitnim gasom. Pokušao je da zamisli kako će svež nanos sive farbe zaogrnuti *Tang* u ponosito ruho, ali mu to nije pošlo za rukom. Nedavno se završila četvrta priobalna obuka *Tangove* posade. Dva zapovednika: Vu Jue i čovek koji je stajao do njega, Džang Beihai, našli su se u neobranom grožđu. Čitave formacije razarača, podmornica i brodova za snabdevanje bile su pod komandom nadležnih oficira, samo je *Tang* još uvek čamio ukotvljen, pa je čast da oponaša nosača obično pripadala trenažnom brodu *Dženg He*, a katkad je ta pozicija prosto ostajala upražnjena. Vu Jue je tokom vežbi često bio zagledan u pučinu, komad mora ispresecan penušavim tragovima odlazećih plovila što se mreška poput njegovog raspoloženja. *Da li će praznina ikada biti popunjena?*, pitao se po ko zna koji put.

Posmatrajući nedovršeni brod, video je ne samo tragove starenja već i drevnih vremenskih mena. *Tang* ga je podsećao na prepotopsku opustelu tvrđavu, korito prošarano mrljama bilo je poput gordog kamenog zida, a iskre koje su sa skela prštale na

sve strane ličile su na puzavice što gmižu niz goli kamen... tako je čin koji se odvijao pred njim više nalikovao arheološkom negoli građevinskom poduhvatu.

Previše uplašen da bi ovu misao ispratio do kraja, Vu Jue svoju pažnju usmeri na Džang Beihaija, koji je stajao postrance.

„Kako ti je otac?“, upita Vu Jue.

„Nije dobro, ali još se drži“, Džang Beihai lagano odmahnu glavom.

„Zatraži odsustvo.“

„Dobio sam jedno čim su ga primili u bolnicu, ali s obzirom na trenutnu situaciju, brinuću o tome kad mi okolnosti to dozvole.“

Potom obojica utonuše u tišinu. Takva beše njihova svakodnevna komunikacija, osim ako se nije radilo o poslu, tada bi zasigurno prozborili koju reč više, međutim, bez obzira na sve, između njih je počivao jaz koji nisu mogli premostiti.

„Beihai, ne možemo više ovako, trebalo bi da poradimo na komunikaciji, s obzirom na to da delimo dužnost.“

„Ja, naprotiv, mislim da smo se dobro sporazumevali. Uostalom, čim nas je vrhuška zajedno prekomandovala na *Tang*, to znači da smo se kao dvojac na *Čanganu* dobro pokazali“, odgovori Džang Beihai sa osmehom na licu koji Vu Jue nije umeo da protumači. Međutim, bio je siguran da se Džang smeja od srca, a pošto se nije baš razumeo u takve stvari, davno je izgubio svaku nadu da će shvatiti čoveka kraj sebe. Doduše, uspešna saradnja ne podrazumeva i dobru komunikaciju. Naravski, za Džang Beihajevе pronicljive oči, Vu Jue beše potpuno providan. Džang Beihai je ljude čitao kao bukvar iz jednog pogleda, bez obzira na to da li se radi o običnom mornaru ili prekaljenom kapetanu. Nema spora da je Džang Beihai predano obavljao dužnost političkog komesara, obraćajući pri svakom zadatku pažnju na najsitnije detalje. Ipak, njegov unutarnji svet podsećao je Vu Juea na sivi bezdan iz kojeg je dopirao sledeći odjek: *Uradi to na ovaj način, tako je najbolje ili najispravnije, iako mi ni to nije baš po volji*. Ovo osećanje se isprva tek moglo nazreti, ali je s vremenom očvrslilo.

Vu Jue se oduvek pridržavao samo jednog uverenja: upravljanje ratnim brodom važno je za opasan posao, i komandanti su

morali da znaju kako razmišlja čovek s kojim dele odgovornost, zato i ne čudi što se Jue našao u nebranom grožđu. Na početku je mislio kako se Džang Beihai iz nekog razloga drži na distanci, što ga je vređalo. Zar na ovom razaraču postoji manje sračunat, a iskreniji čovek od Vu Juea? *Od čega imam da se branim?*

Jedno vreme su njih dvojica službovali pod Džang Beihajevim ocem i Vu Jue jedared iskoristi priliku da sa starijim Džangom popriča o poteškoćama u komunikaciji s njegovim sinom.

„Zar nije dovoljno što valjano obavljate posao? Što te briga na koji način misli?“, reče general nežno, a onda možda nehotice dodade: „Doduše, ni ja ne znam šta mu se mota po glavi.“

„Hajde da bacimo pogled“, reče Džang Beihai i pokaza na brod po kome su cvale varnice, kad u istom trenu obojici zazvrčaše telefoni, obaveštavajući ih porukom da se vrate u kola. Hitna komunikacija odvijala se isključivo iz automobila koji je imao opremu preko koje se pristupalo sigurnosnim kanalima. Vu Jue otvori vrata i maši se za prijemnik, na vezi je bio savetnik iz ratnog štaba: „Kapetane Vu, vrhovna komanda mornarice hitno naređuje da zajedno sa komesarom Džangom smesta raportirate u generalštab.“

„U generalštab? Šta je s vežbom koju izvodi peta flota? Pola flote izvodi manevre, planirano je da im se sutra pridruži ostatak brodova.“

„To mi nije poznato. Naređenja su krajnje jednostavna – pođite u generalštab, o pojedinostima raspravljajte kad se vratite.“

Kapetan i komesar još neporinutog *Tanga* međusobno se pogledaše. Tokom svih ovih godina služenja bilo je malo situacija kao što je ova – trenutaka kada su im se misli poklapale. Zajednička misao beše im: *Izgleda da će ono parče mora zaista ostati pusto.*

* * *

Fort Grili, Aljaska

Omanje krdo jelena lopatara bezbrižno je rilo po snegu kada ih nešto uznemiri. Zemlja uzdrhta, nedaleko ispred njih, bela kupola

se rascepi. Premda je odavno bila tu, nalik na zakopano džinovsko jaje, jeleni su osećali kako ta stvar ne pripada ovom mrazovitom svetu. Iz otvorenog jajeta prvo iskuljaše dim i vatra, a zatim se uz potmulu riku ukaza i cilindrični obris. Cilindar se iskopa iz zemlje i vinu ka nebesima. Vatra koju je ispuštao raznosila je snežne nanose i pretvarala ih u kišu. Nakon što je cilindar dovoljno odmakao, eksplozije koje su usplahirile divljač utihnuše. Cilindar iščeznu, ostavljajući za sobom beli trag, kao da je snežna poljana bila predivo sa koga se jedna nit odmotala ka svodu.

„Dođavola! Još koji sekund i mogao sam potvrditi obustavu lansiranja!“

Bio je to glas nišandžije Redera u kontrolnoj sobi protivrakete odbrane NORAD-ovog centra koji se nalazio u Kolorado Springsu, tri stotine metara ispod planine Čejen i hiljadama kilometara daleko od silosa u snegom pokrivenoj pustopoljini.

„Čim sam ugledao sistemsko upozorenje, pomislio sam da se radi o lažnoj uzbuni“, reče oficir Džouns, zadužen za orbitalni nadzor, i zavrte glavom.

„Pa šta to sistem napada?“, upita general Ficroj. Rukovođenje protivraketskim sistemom ili NMD-om* bilo je tek jedna od dužnosti njegovog novog položaja, pa se još uvek upoznao s pojedinostima. Zagledao se u zid pun raznoraznih ekrana i pokušao da pronađe intuitivni grafički displej nalik onome iz kontrolnog centra Nase: zmijoliku crvenu liniju koja ostavlja sinusoide na planarnoj projekciji sveta. Iako je takva projekcija često zbunjivala novajlije, na njoj se makar sa sigurnošću videlo da nešto hita ka svemiru. Međutim, na zidu se nije nalazio nijedan neposredniji displej kakav je tražio. Gomila ekrana prikazivala je apstraktnu zbrku linija, čije značenje nije mogao naslutiti, a još gori od uskomešanih linija bili su ekrani po kojima su leteli brojevi nizovi bez kraja i konca. U ove stvari razumeli su se oficiri sa debelim NMD stažom, koji su po mišljenju generala Ficroja ispoljavali manjak poštovanja prema nadređenom.

* Engleska skraćenica za *National Missile Defence* – američki sistem protivrakete odbrane osmišljen s ciljem da zaštiti Sjedinjene Države od interkontinentalnih i ostalih balističkih raketa. (Prim. prev.)

„Generale, sećate li se da su prošle godine na jednom od višenamenskih modula Međunarodne svemirske stanice zamenili reflektivnu foliju? E pa, izgubili su zamenjeni materijal, verovatno ga sada raznose solarni vetrovi, pa sistem detektuje tu promenu.“

„Hmm, ali... zar to nije pribeleženo u bazi podataka za odabir meta?“

„Pribeleženo je, evo pogledajte“, Reder pomeri miša i prizva stranicu punu teksta, brojeva i tabela. Podaci su sadržali i jednu mutnu sliku, verovatno snimljenu teleskopom sa Zemlje, na kojoj je naspram crne pozadine stajao nepravilan beli oblik. Zbog jakog reflektivnog svojstva materijala nisu se mogli uočiti nikakvi dodatni detalji.

„Majore, zašto niste po prijemu ovih podataka obustavili lansiranje?“

„Sistem je trebalo da automatski pročešlja bazu podataka, ljudska ruka nije dovoljno brza za tako nešto, međutim stara baza još nije prebačena u novi sistem, pa nije ni povezana s modulom za raspoznavanje“, zaključio Reder tonom koji kao da je poručivao sledeće: *Svojeručno sam nadmašio sistem i izvršio pretragu brže od superkompjutera, a moram da trpim tvoja bezvezna zapitkivanja.*

„Generale, naređeno nam je da pređemo na režim stvarne borbene gotovosti, ali rekalkulacija sistema nije završena nakon što je NMD-ov pravac presretanja preusmeren ka svemiru“, reče oficir na dužnosti.

Ficroj oćuta, žamor u kontrolnoj sobi išao mu je na živce. Pred njim se nalazio prvi planetarni odbrambeni sistem, sačinjen samo od već postojećeg NMD-a koji je sa raznih kontinentalnih meta usmeren ka kosmosu.

„Mislim da bi valjalo ovekovečiti ovaj trenutak fotografijom“, prozbori Džouns iznenada. „Ovo mora da je prvi put kako čitav ljudski rod udara na zajedničkog neprijatelja.“

„Foto-aparati su zabranjeni“, odsečno reče Reder.

„Kapetane, o čemu vi to?“, srdito odbrusi Ficroj. „Sistem uopšte nije detektovao neprijateljsku metu, o kakvom udaru govorite?“

Posle nekoliko trenutaka neko konačno razbi neprijatnu tišinu: „Presretačke rakete imaju nuklearne bojeve glave.“